

COLORADO CASTELLARY, Arturo. *Arte, botín de guerra. Expolio y diáspora en la posguerra franquista*. Madrid: Ediciones Cátedra, 2021. Grandes temas. 344 pàgs. e ils. [17 x 24].

Estudi que parteix de l'etapa de la Guerra Civil i exposa com el govern de la República va expropiar béns i els va protegir per a no ser destruïts. De totes maneres, tot i que en el primer capítol, s'esmenta la trajectòria, els desplaçaments i dipòsits gestionats per la Junta del Tesoro Artístico (JTA), hi va haver altres entitats que van tenir protagonisme en la incautació d'obres i objectes d'art que també queden reflectits en el treball.

A continuació -i en la major part del volum- s'explica com a partir de 1939 i durant els anys 40 es van retornar aquests béns a museus, entitats i antics propietaris. Es a dir, com es van portar a terme les devolucions. Arturo Colorado, ha revisat bàsicament el "Archivo de Guerra", lloc on es troba la documentació dels dos costats i que és a l'Institut del Patrimonio Cultural de España (IPCE); el material de la JTA i el dels gestors franquistes del patrimoni durant la guerra es custodià en aquell lloc. També s'estudia la gestió franquista del patrimoni evacuat per la República, la política de devolucions, les incautacions franquistes de les obres dels morts i exiliats republicans, així com es van portar a terme els lliuraments d'obres a museus, organismes públics, església i particulars.

Per tant, el llibre se centra en el període de la postguerra immediata i parteix de la pregunta: ¿qué va fer el franquisme després de la Guerra Civil amb els milers d'obres emmagatzemades i evacuades per la República?

Després d'esmentar-se els dipòsits i l'evacuació d'obres a Europa, sobretot a Ginebra, a partir de 1938 es va crear el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (Sdpan), entitat que protagonitzà la recuperació dels béns. La principal problemàtica que hi va haver amb les devolucions, va ser que tot i que les incautacions per la JTA van ser fetes amb precisió i en elles constava el nom del propietari, juntament amb el de l'obra i autoria, no totes les entitats d'esquerres van aportar una relació de béns, i per tant es desconeixia quin era el seu propietari. Aquesta problemàtica es va tractar de resoldre amb grans exposicions, en les quals el públic -si aportava els comprovants- podia recuperar les seves obres. De totes maneres, les devolucions van anar acompanyades moltes vegades de donació d'obres en dipòsit (sobretot les que es desconeixia el seu propietari o bé era a l'exili) tant a museus, com a organismes i entitats eclesiàstiques. Van servir per a solventar la problemàtica generada per la desaparició i crema de béns.

No totes les gestions van ser correctes i aquest és un dels aspectes que comenta l'autor del llibre, ja que tot i que al principi el Sdpan, quan algú reclamava un bé, se li donava, no sempre es va poder demostrar que l'obra fos de la persona que la sol·licitava i

es van entregar amb el concepte de dipòsit. L'autor inclou nombrosos esquemes de devolucions d'obres, moltes de les quals en aquests moments es troben en museus de l'Estat. La distribució es va fer per zones i consten també alguns casos, com l'expedient de la marquesa Arnoussa, en el qual s'observa el que li va entregar el Sidpan, però no el que li va incautar la JTA. I com aquest altres, en els quals es van entregar en dipòsit nombrosos béns a particulars simpatitzants amb el nou règim.

El volum inclou molta informació; per tant mostra la situació i la manera com es va portar a terme la política de devolucions. De fet, conté fonts, bibliografia, imatges i gràfics que permeten observar la vàlua de les obres i la seva localització a principis del franquisme. Està pensat per a especialistes en la matèria i aquells que vulguin saber sobre l'etapa inicial del franquisme.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Estudio que parte de la etapa de la Guerra Civil y expone como el gobierno de la República expropió bienes y los protegió para no ser destruidos. De todos modos, a pesar de que en el primer capítulo, se menciona la trayectoria, los desplazamientos y depósitos gestionados por la Junta del Tesoro Artístico (JTA), hubo otras entidades que tuvieron protagonismo en la incautación de obras y objetos de arte que también quedan reflejados en el trabajo.

A continuación -y en la mayor parte del volumen- se explica como a partir de 1939 y durante los años 40 se retornaron estos bienes a museos, entidades y antiguos propietarios. Es decir, como se llevaron a cabo las devoluciones. Arturo Colorado, ha revisado básicamente el "Archivo de Guerra", lugar donde se encuentra la documentación de los dos bandos y que se halla en el Instituto del Patrimonio Cultural de España (IPCE); el material de la JTA y el de los gestores franquistas del patrimonio durante la guerra se custodia en aquel lugar. También se estudia la gestión franquista del patrimonio evacuado por la República, la política de devoluciones, las incautaciones franquistas de las obras de muertos y exiliados republicanos, así como se llevaron a cabo las entregas de obras a museos, organismos públicos, iglesia y particulares.

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (maig 2021)

Por lo tanto, el libro se centra en la posguerra inmediata y parte de la pregunta: ¿qué hizo el franquismo después de la Guerra Civil con los miles de obras almacenadas y evacuadas por la República?

No todas las gestiones fueron correctas y éste es uno de los aspectos que comenta el autor del libro, ya que a pesar de que al principio el Sdpan, cuando alguien reclamaba un bien, se lo donaba, no siempre se pudo demostrar que la obra fuera de la persona que la solicitaba y se entregaron en concepto de depósito. El autor incluye numerosos esquemas de devoluciones de obras, muchas de las cuales en estos momentos se encuentran en museos del Estado. La distribución se realizó por zonas y constan también algunos casos, como el expediente de la marquesa Arnuossa, en el cual se observa lo que le entregó el Sdpan, pero no lo que le incautó la JTA. Como este otros, en los cuales se cedieron en depósito numerosos bienes a particulares simpatizantes con el nuevo régimen.

El volumen incluye mucha información; por lo tanto, muestra la situación y la manera como se llevó a cabo la política de devoluciones. De hecho, contiene fuentes, bibliografía, imágenes y gráficos que permiten observar el valor de las obras y su localización a principios del franquismo. Está pensado para especialistas en la materia y aquellos que quieran saber sobre la etapa inicial del franquismo.

IHE
(Secretaria de la revista)